

Kapitola 1

NOVÝ POHLED NA REALITU: VESMÍR JAKO POČÍTAČ, KTERÝ PRACUJE NA ZÁKLADĚ VĚDOMÍ

„Dějiny vesmíru jsou ve skutečnosti nezměrný a nepřetržitý kvantový výpočet. Vesmír je kvantový počítač.“
– Seth Lloyd, profesor na Massachusetts Institute of Technology a autor prvního proveditelného návrhu kvantového počítače.

„Před dávnými časy napsal Velký Programátor program, který na jeho velkém počítači řídí chod všech možných vesmírů.“

– Jürgen Schmidhuber,
průkopník v oblasti umělé inteligence

Žijeme podle toho, čemu věříme. Pokud se důkladně zamyslíme nad tím, kolik pravdy se v tomto sdělení skrývá, okamžitě si uvědomíme překvapující fakt: ať už v životě děláme cokoli, základem všeho, čeho si vážíme, o čem sníme a čeho dosahujeme, je to, čemu věříme.

Od ranních rituálů, jimiž vítáme nový den, přes moderní vymoženosti, kterými si usnadňujeme život, až po technologie, jež jsou ve válkách zneužívány k ničení života – naše všední činnosti a zvyky, společenské zvyklosti, náboženské obřady i celé civilizace jsou založeny na tom, čemu věříme. Nejenže naše přesvědčení určuje, jak žijeme, ale teď nám ukazují dokonce i výzkumy, které naše vnitřní pocity dříve braly na lehkou váhu, že naše vnitřní pocity jsou s okolním světem úzce spjaté a výrazně jej ovlivňují.

---

2. klíčová informace: Žijeme podle toho, co si myslíme o okolním světě, o sobě i o svých schopnostech a jejich hranicích.

Věda dnes konečně nachází společnou řeč s nejstaršími duchovními naukami, jež nám vždy říkaly, že svět není nic víc než odraz toho, co přijímáme za své.

Pokud v sobě ukrýváme takovou sílu, pak tvrzení, že je pro náš život důležité přesvědčení, opravdu ani zdaleka nevystihuje pravou podstatu věci. **Svými názory tvoříme svůj život!** Stojí na začátku všech našich činů a udržují náš život v chodu od imunitní reakce a hormonů, které regulují a vyrovnávají pochody v těle, až po naši schopnost léčit kosti, orgány i kůži – a dokonce počít nový život – se role lidského přesvědčení dere

na přední místo v nových oblastech kvantové biologie i fyziky.

*

Pokud se v našich přesvědčeních skrývá tolik síly a pokud žijeme podle toho, čemu věříme, pak vyvstává otázka: odkud se naše přesvědčení berou? Odpověď vás možná překvapí.

Až na několik málo výjimek je tvoří to, co nám říká věda, historie, náboženství, kultura a rodina. Jinými slovy *podstata našich schopností a omezení vychází z toho, co nám řekl někdo jiný.*

A to nás nutně vede k další otázce:

Žijeme podle toho, čemu věříme – ale co když jsou naše přesvědčení mylná?

Co když žijeme obklopeni falešnými hranicemi a nepřesnými předpoklady, jež jiní lidé formovali po celé generace, staletí, a dokonce tisíciletí?

Učili nás například, že z historického hlediska jsme jen bezvýznamná smítka, jež se tu objeví jen na krátký okamžik a která jsou omezována zákony vesmíru, atomů a DNA. Podle tohoto názoru máme jen velmi malý vliv na to, co se děje během našeho pobytu na tomto světě, a když odejdeme, vesmír si ani nevšimne, že jsme pryč.

Může to znít poněkud tvrdě, ale v podstatě se to moc neliší od toho, čemu jsme všichni nuceni věřit, a právě proto se často cítíme tváří v tvář největším životním výzám malí a bezmocní.

Ale co když se v nás skrývá něco víc? Co když jsme ve skutečnosti mocná stvoření? Co když ve skutečnosti můžeme dělat zázraky a rodíme se na tento svět se

schopnostmi, o nichž se nám nezdá ani v nejdivočejších snech? Co když jsme na to všechno prostě zapomněli, protože nás životní podmínky vyděsily natolik, že pouze přežíváme v jakémisi snovém stavu a domníváme se, že jsme bezmocní?

Jak by se například naše životy změnily, kdybychom přišli na to, že se rodíme se schopností léčit nemoci? Nebo co kdybychom si mohli zvolit život v míru a v blahobytu i to, jak dlouho budeme žít? Co kdybychom se dozvěděli, že samotný vesmír je ovlivněn silou, jež se v nás skrývá tak dlouho, že jsme na ni mezitím úplně zapomněli?

Takovýto radikální objev by vše změnil – měl by vliv na to, jak smýšlíme o sobě, o vesmíru a o své roli v něm. A přesně to nám nejnovější objevy ukazují.

Vždy existovali lidé, kteří odmítali přijmout omezení, jež tradičně určují pravidla života na tomto světě. Odmítali věřit, že se tu jen tak objevíme a nemáme pro to vysvětlení. Popírali představu, že po zázračném zrození musí následovat jen život plný utrpení, bolesti a osamění, na jehož konci odejdeme stejně záhadně, jako jsme se tu objevili.

Tito lidé naopak prahli po tom, aby se dozvěděli pravdu, a tak se museli odvážit za hranice běžných konvencí. Odloučili se – od přátel, rodiny i společnosti – a zbavili se (myslím opravdu *zbavili*) toho, co jim ostatní vštěpovali o světě. Poté v jejich životě došlo k něčemu velmi vzácnému a nádhernému: objevili nový rozměr svobody, jež otevírala nové možnosti jim i ostatním. Všechno to začalo tím, že si položili otázku, k níž tehdy potřebovali stejnou dávku odvahy jako my dnes: co když jsou naše přesvědčení mylná?

Jak uvidíme v následujícím příběhu jednoho jogína, záleží jen na tom, zda jsme ochotni přijmout možnost,

že objevíme svobodu, a teprve pak se dozvíme, kdo doopravdy jsme. Myslím si ale, že není třeba, abychom kvůli tomu žili v chladné a vlhké jeskyni uprostřed pustiny, a domnívám se také, že cesta k osobní svobodě začíná tím, že se odhodláme odhalit, jaká je naše role ve vesmíru. Pokud takovéto rozhodnutí učiníme, změní se vše – od způsobu, jakým o sobě smýšlíme, až po to, jak milujeme. Musí se to změnit, protože ve světle nového porozumění se změníme i my.

Vše záleží jen na tom, čemu věříme.

Možná to zní příliš jednoduše na to, aby to byla pravda, ale jsem přesvědčen o tom, že vesmír funguje právě takto.

Zázrak v kameni

V 11. století n. l. se velký tibetský jogín Milarepa odebral do ústraní, protože chtěl ovládnout své tělo. V ústraní pak žil až do té doby, než v osmdesáti čtyřech letech zemřel. Milarepa už předtím ovládl některé zdánlivě zázračné jogínské dovednosti jako například užití „psychického tepla“, aby si v kruté tibetské zimě zahřál tělo.

Poté, co mu obyvatelé zneprátelené vesnice zabili rodinu a přátele, rozhodl se své umění využít k pomstě. Zabil mnoho lidí a snažil se najít smysl v tom, co udělal. Jednoho dne si uvědomil, že zneužil svých psychických a jogínských schopností, a tak odešel do ústraní, aby našel útěchu a ovládl své schopnosti ještě lépe. Ačkoli do té doby žil v blahobytu, brzy přišel na to, že k životu nepotřebuje kontakt s okolním světem, a začal žít jako poustevník.

Když mu došly zásoby jídla, přežíval jen ze skrovného porostu kolem své jeskyně. Po dlouhá léta nejedl nic jiného než kopřivy, které rostou v pustině tibetských hor. Neměl žádné jídlo, oblečení ani společnost, jež by ho rušila, a tak se mohl plně soustředit na svůj úkol. Setkával se jen s poutníky, kteří náhodou zabloudili do jeho jeskyně. Ti pak vyprávěli, že na něj byl příšerný pohled.

I to málo oblečení, jež měl původně, se mu roztrhalo a prořídlo tak, že chodil téměř nahý. Byl podvyživený, takže vypadal jako kostlivec, a z přemíry chlorofylu mu zezelenaly dlouhé vlasy i kůže. Vypadal jako strašidlo! Strádání, jež dobrovolně podstoupil, bylo sice extrémní, ale dovedlo ho do cíle – mistrovského ovládnutí jogínských dovedností. Předtím, než v roce 1135 n. l. zemřel, zanechal po sobě důkaz toho, že se osvobodil ze zajetí fyzického světa. Tento důkaz ovšem působí jako zázrak a vědci jej dodnes nedokážou vysvětlit.

Při pouti po Tibetu, kterou jsem podnikl v roce 1998, jsem pro naši skupinu zvolil cestu, jež nás dovedla přímo do Milarepovy jeskyně a k zázraku, jež po sobě zanechal. Chtěl jsem na vlastní oči vidět místo, kde porušil fyzikální zákony, aby nás všechny osvobodil od přesvědčení, jež nás omezují.

Devatenáct dní poté, co jsme se vydali na cestu, jsem konečně stanul v jeskyni velkého jogína, a to přesně na místě, kde stál před téměř devíti sty lety on. Tvář jsem měl jen pár centimetrů od stěny jeskyně a zíral na záhadu, kterou po sobě Milarepa zanechal.

*

Pokud se chcete dostat do Milarepovy jeskyně, musíte vědět kudy. Nenarazíte na ni při běžné pěší výpravě po Tibetu. Poprvé jsem o tomto slavném jogínovi slyšel od sikhského mystika, který mě v osmdesátých letech dvacátého století učil jógu. Po léta jsem zkoumal záhady obklopující Milarepův život bez majetku, jeho cestu po posvátné náhorní plošině v centrálním Tibetu, a co všechno za života odhalil. Studium mě přivedlo až k tomuto okamžiku v jeho jeskyni.

Zíral jsem na zázrak v hladké černé skále a představoval si, jaké to muselo být bydlet po mnoho let v takovém chladném, temném a vzdáleném místě. Milarepa během svého odloučení od světa bydlel asi na dvaceti různých místech, ale tuto jeskyni od těch ostatních odlišuje jedna událost: setkání s jeho žákem.

Milarepa chtěl svému žákovi předvést své jogínské schopnosti, a tak provedl dva úkony, které se skeptikům nikdy nepodařilo napodobit. Nejprve pohnul rukou tak rychle a s takovou razancí, že vytvořil „tlakovou vlnu“, která se se hřmotem rozšířila po celé jeskyni. (Zkusil jsem to, ale bez úspěchu.) Čekal jsem patnáct let, abych mohl spatřit výsledek druhého činu. Cestoval jsem přes půl světa a devatenáct dní se aklimatizoval v nejvyšších polohách na Zemi.

Milarepa chtěl předvést, že ho neomezují běžná pravidla tohoto světa. Proto asi ve výši ramen přitiskl dlaň ke stěně jeskyně ... a pak tlačil dál do skály před sebou, jako by stěna vůbec neexistovala! Skála se pod jeho dotykem proměnila v měkkou a tvárnou hmotu, v níž zůstal jasně viditelný otisk jeho ruky. Když se žák, který byl svědkem této události, pokoušel udělat totéž, podařilo se mu jen se rozčílit a poranit si ruku.

Přitiskl jsem dlaň na otisk Milarepovy ruky a cítil jsem, jak mé prsty hladce zapadly přesně do pozice,

v níž je velký jogín držel před stovkami let – cítil jsem zároveň pokoru i inspiraci. Ruka do otisku pasovala tak perfektně, že všechny mé pochybnosti o jeho autenticitě zmizely. Pomyslel jsem na Milarepu. Toužil jsem pochopit, co se s ním dělo, když splynul se skálou. Na co myslel? Co cítil? Jak se vzepřel přírodním zákonům, jež nám říkají, že ty dvě „věci“ (ruka a skála) nemohou ve stejnou chvíli sdílet stejné místo?

Náš tibetský tlumočník předpokládal, na co se chci zeptat, a odpověděl dřív, než jsem tak stačil učinit. „On věří,“ prohlásil nevzrušeně. „Geše [velký učitel] věří, že on a kámen nejsou odděleni.“ Fascinovalo mě, jak náš průvodce mluví o jogínovi, který žil před devíti sty lety, jako by tam byl s námi. „Rozjímal a zjistil, že je součástí skály. Skála ho nemůže obklopovat. Pro gešeho tato jeskyně není překážkou, takže se může pohybovat, jako by skála vůbec neexistovala.“

„Zanechal tady ten otisk, aby sám sobě předvedl, čeho dosáhl?“ zeptal jsem se.

„Ne,“ odpověděl tlumočník a průvodce v jedné osobě. „Geše sám sobě nemusí nic dokazovat. Žil na tomto místě po mnoho let, ale vidíme tu jen jeden otisk.“ Rozhlédl jsem se po malé jeskyni. Náš průvodce měl pravdu – žádné další otisky jsem neviděl. „Ruka ve stěně *není* pro gešeho,“ pokračoval průvodce. „Je pro jeho žáka.“

Dávalo to dokonalý smysl. Když žák viděl, jak Milarepa dělá něco, o čem tradice i jiní učitelé říkali, že je to nemožné, pomohlo mu to překonat jeho přesvědčení o tom, co je a není možné. Viděl mistrné dovednosti svého učitele na vlastní oči a tento prožitek mu pomohl uvědomit si, že se nemusí omezovat zákony reality, které znal.

V přítomnosti takového zázraku čelil Milarepův žák stejnému dilematu, s nímž se setkají všichni, kdo se chtějí osvobodit ze svazujícího omezení vlastního přesvědčení: musel se vyrovnat s tím, že na vlastní oči viděl svého mistra udělat zázrak, a přece se všichni ostatní pořád řídí zákony, jež přijali za své.

Dilema spočívá v tomto: lidé, s nimiž se žák setkával (jako například rodina, přátelé a další), měli jasný pohled na to, jak vesmír a všechno ostatní funguje, a chtěli, aby to žák viděl stejně. Součástí toho všeho bylo i přesvědčení, že stěna jeskyně tvoří neprostupnou bariéru. Na druhou stranu mistr žákovi právě ukázal, že z těchto zákonů existují výjimky. Ironie je, že oba pohledy na skutečnost jsou absolutně správné. Každý z nich totiž závisí na tom, co si o nich dotýčný v daném okamžiku myslí.

Zeptal jsem se sám sebe: co když se teď totéž děje nám? Možná, že se tato otázka může zdát ve světle vědeckých poznatků a technologického pokroku poněkud nepatřičná, ale moderní vědci pomalu začínají popisovat podobně paradoxní situaci. Místo zázraků v jeskyni k tomu sice užívají jazyk kvantové fyziky, ale čím dál tím víc předních vědců naznačuje, že vesmír je takový, jaký je, právě díky síle samotného vědomí: díky tomu, čemu věříme a co jsme přijali jako svou realitu. Je ale zajímavé, že čím lépe rozumíme vztahu mezi našimi vnitřními prožitky a okolním světem, tím méně se nám toto téma zdá nepatřičné.

Milarepův příběh je působivým příkladem toho, kam až může člověk dojít při objevování svého vztahu k okolnímu světu, ale já si myslím, že není třeba žít v jeskyni a jíst kopřivy, abychom tuto pravdu také objevili! Vědecké objevy posledních sto padesáti let nám

ukazují, že vztah mezi vědomím, realitou a přesvědčením rozhodně existuje.

Jsme ochotni přijmout existenci tohoto vztahu i odpovědnost, jež z takovéto moci plyne, a zodpovědně nové poznatky aplikovat do každodenního života? Na to nám odpoví až budoucnost.

Víme, že nevíme...

Při tiskové konferenci na velitelství NATO v Belgii v červnu 2002 popsal tehdejší ministr obrany USA Donald Rumsfeld situaci týkající se tajných služeb a shromažďování informací po 11. září následovně:

„...existují známá fakta – věci, o nichž víme, že je víme. Pak jsou tu známé neznámé – víme, že existují fakta, která neznáme. Ale pak jsou tu také zcela neznámá fakta – o nichž ani nevíme, že je neznáme.“

Jinými slovy Rumsfeld řekl, že nemáme k dispozici všechny informace a že jsme si toho *vědomi*. Tato řeč se sice týkala amerických tajných služeb a informací, jež shromažďovaly ve válce s teroristy, ale totéž bychom mohli říci o našich dnešních vědeckých poznatcích.

Věda nám sice odhalila mnohá tajemství, ale i tak přední myslitelé naší doby naznačují, že nám nedokáže odpovědět zdaleka na všechno. V roce 2002 se v jednom časopise o vědě a přírodě objevil úvodník, který popisoval přednosti vědeckých metod. V tomto úvodníku se mimo jiné psalo: „Věda nám sama o sobě nepodává dokonalá vysvětlení, byť by byla sebedělejší a sebedůkladnější, ale pokud se zmýlí, je schopna sama sebe opravit.“ Ačkoliv věda opravdu někdy opravuje sama sebe, někdy to může trvat i stovky let, jak ukazuje

třeba pře o to, jestli je vesmír tvořen jednotným energetickým polem.

---

3. klíčová informace: Věda představuje jazyk – jeden z mnoha – který popisuje nás, vesmír, naše těla a to, jak všechno funguje.

Tímto faktem nejsou omezeny jen jednotlivé vědní obory jako fyzika nebo matematika. Básník a fyzik Lewis Thomas například řekl, že ve skutečnosti „je každé vědní pole nedokonalé“. Přičítá nedostatky v našich vědomostech mládí vědy a tvrdí: „Mnohé vědní obory toho za posledních dvě stě let dosáhly opravdu hodně, ale stejně jsou ještě pořád v plenkách.“

Je třeba připustit, že věda neumí zcela dokonale určit, proč věci fungují tak, jak fungují. Fyzikové například věří, že se jim podařilo úspěšně identifikovat čtyři základní přírodní a vesmírné síly: gravitaci, elektromagnetismus a silnou a slabou jadernou sílu. Víme sice, že tyto síly chápeme natolik, abychom je dokázali využít v technologiích od mikroobvodů po vesmírné lodě, ale stále jim nerozumíme úplně dokonale. To můžeme říci s jistotou, protože vědcům se pořád nedaří najít klíč, jenž tyto čtyři síly spojuje do jediného popisu toho, jak funguje vesmír: do *jednotné teorie pole**.

---

* Snaze skloubit teorii popisující na jedné straně gravitaci (Newtonovy zákony a Einsteinova teorie relativity) s fungováním zbylých tří sil (elektromagnetismus a obě jaderné síly) se říká různě, například také hledání *univerzální rovnice* atd. Matematicky se tento rozpor podařilo vyřešit v takzvané *teorii superstrun* (např. Brian Green: *Elegantní vesmír*), která ale není ověřitelná pokusy, a tudíž není vědci přijímána jako platná (viz níže) – pozn. red.